HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואחת שיחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים כל שכן דהויא (א) ליה איבה דאמר לה עיניך נתת בגירושין ובמיתה אלא למעוטי נכסי מלוג האמר (א)אמימר [א]איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו ולא כלום כי איתמר דאמימר [ב]היכא דזבין איהו ומית אתיא איהי ומפקא א"נ זבנה איהי ומתה אתא איהו ומפיק בתקנתא דרבנן וכדר' יוסי בר חנינא (ב)דאמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו [ג]האשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אבל [ד]היכא דזבינו תרווייהו לעלמא [ה]א"נ זבנה איהי לדידיה זבינה זביני ואיבעית אימא אמימר דאמר כר' אלעזר דתניא (ג) המוכר את עבדו ופסק עמו שישמשנו שלשים יום ר' מאיר אומר הראשון ישנו בדין [1]יום או יומים מפני שהוא תחתיו והשני אינו בדין יום או יומים מפני שאינו תחתיו קסבר (ד)קנין פירות כקנין הגוף דמי ר' יהודה אומר השני ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא כספו הראשון אינו בדין יום או יומים שאינו כספו קסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ר' יוסי אומר

שניהם

ואחת שיחד לה בכתובתה. לא נכתב בתוך השטר אלא לאחר נישואין ייחד לה אחת משדותיו ועשאה אפותיקי לגבות ממנה כתובתה ומיהו כל שדותיו משועבדים לה בתוך שטר הכתובה אלא על זה בוטחת יותר הואיל ויחדו לה בפני עדים: ה"ג **ואחת שהכניסה לו שום משלה.** שדה שהכניסה לו מבית אביה ושמו אותו וכתבו שוויו בשטר הכתובה שקבלו עליו הבעל בדמים והן נכסי צאן ברזל שאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו וזהו שכותבים ודא נדוניא דהנעלת ליה מבית אבוה כך וכך ממון סך הכל קיבל עליו החתן בכך וכך דינרין וגם זה השדה משעבד לה עם שאר נכסיו של בעל אלא שעל זה בוטחת יותר בשעבודו הואיל ומבית אביה הכניסתו. ומג' שדות הללו אם חזר ולקח מן האשה מקחו בטל דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי. והמתרץ עצמו מפרש והולך לסיים תירוץ שלו למעוטי מאי כלומר ולמעוטי מאי נקט ג' שדות הללו דהוי מקחו בטל ולא שדה אחרת אילימא למעוטי שאר נכסים וקרקעות של בעל המשועבדין לה דאם חזר ולקח מן האשה יהא מקחו קיים ולא תאמר נחת רוח עשיתי לבעלי והכי קאמר רבה בר רב הונא לא נרכה כו' כלומר אין משנה זו מדברת בשאר נכסים אלא בהנך ג' שדות דכיון דמשועבדין לה כל כך שהן מיוחדין לה ודאי לא גמרה ואקנייה אלא נחת רוח עשתה לבעלה אבל בשאר שדות שאין משועבדין לה כל כך שאין מיוחדים לה ודאי גמרה ואקנייה ולא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי והוו מקחו קיים: **כל שכן.** דמצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: **דהויא לה איבה.** אם לא תמכור לו ללוקח מבעלה וכל שכן דהוי מקחו בטל ותטרוף האשה ממנו כתובתה כשתתגרש או ימות בעלה דאי לא כתבה ליה ללוקח אמר לה בעלה עיניך נתת בגירושין או במיתה וסבורה את לגבות כתובתך כשאמות או אגרשך ולכך אין את מנחת למכור מנכסי כלום אבל בהנך ג' שדות לא אמר לה בעל הכי דמאחר שייחדם לה דין הוא שתערער במכירתן והלכך רבותא הוא דקאמר לא נרכה האי דתני מקחו בטל לא מבעיא בשאר נכסים דמילתא דפשיטא היא דמצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי כדי שלא יאמר עיניך נתת בגירושין ובמיתה אלא אפי' בהנך ג' שדות דליכא למימר הכי אפ"ה מקחו בטל דכיון דמ"מ אינן שלה לגמרי כי אם של בעל מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: **אלא ודאי למעוטי נכסי מלוג.** אתא רבה בר רב הונא דבהנהו אמר אם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו קיים דכיון דשלה הן אינה יגורה מבעלה ויכולה למחות לבעלה שלא ימכור ולא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ומתני' נמי דקתני [לעיל מב] אין לאיש חזקה בנכסי אשתו הא ראיה יש בנכסי מלוג איירי דכיון דהנכסים שלה לא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי: ה"ג **והא** (ב) **אמימר כו'.** וקס"ד השתא דהכי קאמר איש שמכר ואחריו האשה לא עשו כלום דמצית אמרה נחת רוח כו' וכל שכן אי זבנה לבעלה דנחת רוח עבדה ואמאי קדייקא מתניתין הא ראיה יש: ומשני **כי איתמר דאמימר.** לא שמכרו שניהם ביחד אלא איש או אשה קאמר כגון היכא דזבין איהו לאחר ומית דאתיא איהי האשה ומפקא מן הלקוחות גוף הקרקע והפירות מכאן ואילך שבעל אין יכול למכור אלא הפירות שהן שלו בחייו וגם הגוף אם תמות אשתו ויירשנה הוא אבל אם ימות הוא היא תיטול נכסי מלוג שלה הלכך האיש שמכר לא עשה ולא כלום לגבי הכי שאם ימות בחיי אשתו היא תקח נכסי מלוג שלה א"נ אם מכרה היא גוף הקרקע בלא פירות שהרי הפירות של בעל הן תחת פרקונה ואח"כ מתה לא עשתה ולא כלום ולא נאמר מאחר שמתה אין לבעל עוד פירות שהרי לא יפדנה עוד וגם גוף הקרקע לא ירש מאשתו אע"פ שהבעל יורש את אשתו שהרי מכרה גוף הקרקע בחייה אי אפשר לומר כן אלא אתי בעל ומפיק כמו שהתקינו באושא כשהיתה סנהדרין לשם באחת מי' גליות שגלתה סנהדרין כדאיתא בראש השנה (דף לא.) וכדר' יוסי בר' חנינא כו': **הבעל מוציא מיד הלקוחות.** כדמפרש טעמא בב"ק (דף ל) דאלמוהו רבנן לשעבודא דבעל משום איבה ועשאוהו לוקח ראשון. ומיהו להכי אהני מכירת האשה שאם ימות בעלה בחייה יטלם הלוקח: **אבל היכא דזבינו תרווייהו לעלמא.** הוא מכר את הפירות והיא מכרה את הגוף: **א"נ זבנה איהי לדידיה.** לבעלה: **זביניהו זביני.** ולא מצית אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי דבשלה לא עבדה נחת רוח דלא קפיד עליה בעל. והלכך שפיר קדייקא מתני' הא ראיה יש שאם יש לו שטר או עדים שמכרה לו אשתו נכסי מלוג שלה הוי המקח קיים: **ואי בעית אימא אמימר.** (ג) כשמכרו שניהם ביחד לאדם אחד קאמר דלא עשו ולא כלום ואפילו לקח תחלה מן האיש וחזר ולקח מן האשה וכ"ש היכא דמכרה היא לבעלה דלא הויא מכר ומיהו לא תקשי ממתניתין דדייקא דהוי מכר דאמימר דאמר כר' אלעזר ויליף טעמא מקראי דדבר של שני שותפין שהגוף לזה והפירות לזה אין כח לשניהם למכור דלא זה קרוי בעליו ולא זה קרוי בעליו ומתני' דרבנן דפליגי עליה דר' אלעזר: **שישמשנו.** למוכר: **הראשון.** אם הכהו ומת לסוף שני ימים מחמת הכאה זו: **ישנו בדין יום או יומים.** יעמד לא יוקם (שמות כא) ופטור דאילו מכה לישראל חבירו אם מחמת מכה זו מת אפילו לסוף שנה נהרג כדנפקא לן מונקה המכה [שם] מלמד שחובשים אותו כו' (סנהדרין דף עח:): **מפני שהוא תחתיו.** עדיין כל ל' יום וכתיב ומת תחת ידו (שמות שם) ותחת קרינא ביה אבל השני הלוקח אינו בדין יום או יומים אם הכהו ומת אלא הורגין אותו דעבד כנעני כבר ישראל הוא לכל דבריו דגמר לה לה מאשה [חגיגה ד.]: **קסבר.** רבי מאיר קנין פירות דהיינו תשמיש דעבד כל שלשים יום: **כקנין הגוף דמי.** כלומר כאילו קנה גופו ואותו שאין לו פירות אין קנין הגוף שיש לו בעבד כלום דאין גופו עומד אלא לפירותיו והלכך ראשון קרוי אדון: **רבי יהודה.** דייק סיפיה דקרא לא יוקם כי כספו הוא למי שהוא קנוי לגופו הוי עבד:

שניהם

אילימא למעוטי שאר נכסים. בפ' האשה שנפלו (כתובות דף פא.) גבי הרוצה למכור בנכסי אחיו פ"ה דהא דתנן בהניזקין (גיטין דף נה:) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל הא אוקמינן בג' שדות והקשה ה"ר שמואל דכ"ש בשאר נכסים איירי כדמשמע הכא לכך נראה לר"י לפרש מקחו בטל משעת טריפה [א] וג' שדות לאו למעוטי שאר נכסים ואפילו בג' שדות מקחו קיים עד שעת טריפה ויש ליישב פ"ה דמקחו בטל משמע בטל לאלתר [ב] וה"פ למעוטי מאי דלא מציא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי אילימא למעוטי שאר נכסים דלא תטרוף לגמרי כ"ש דהויא לה איבה [ג] והא דלא קאמר למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לאלתר דמשום הא לא הוה צריך למימר לא נרכה אלא לאותן ג' שדות דפשיטא הוא דאין מקח בטל אלא באותן ג' שדות דהא כל אדם מוכר קרקע המשועבדת אלא ודאי לא איצטריך לאוקומי באותן שלש שדות אלא למעוטי שאר נכסים דלא טרפה כלל [ד] אבל קשיא לרשב"א דהיכי מצית למימר דפשיטא ליה דבשאר נכסים אין מקחו בטל לאלתר הא מקמי דמוקי לה הכא באותן ג' שדות הוה ס"ד דמיירי בשאר נכסים ואע"ג דקתני מקחו בטל: **המוכר** עבדו ע"מ שישמשנו ל' יום. הא דלא נקט המוכר עבדו לפירות כדנקט בהשולח (גיטין דף מז:) המוכר שדהו לפירות משום דאין דרך למכור עבד כענין זה אלא משכיר אותו לעשות מלאכה: **ישנן** בדין יום או יומים. אין להקשות השתא בעמידת יום לא יוקם כ"ש ביומים דרש"י פי' בפרשת ואלה המשפטים איזהו יום שהוא כיומים הוי אומר מעת לעת: **קסבר** קנין פירות כקנין הגוף דמי. דאי משום דדריש תחתיו ה"נ כתיב כספו ומנא ליה דתחתיו דוקא טפי מכספו אלא משום דסבירא ליה קנין פירות כקנין הגוף דמי וא"ת א"כ הוה ליה למימר שניהם אינן בדין יום או יומים כדאשכחן בהחובל (ב"ק דף פט: ושם) דתני חדא עבדי מלוג יוצאין בשן ועין לאשה אבל לא לאיש ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה ומסיק דכ"ע לית להו תקנת אושא ובקנין פירות כקנין הגוף דמי קמיפלגי מר סבר כקנין הגוף דמי ומר סבר לאו כקנין הגוף דמי אלמא הא דחשיב קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מהני שיצא לאיש אלא לענין שלא יצא לאשה ור"י בר ברוך ל"ג ובקנין פירות כקנין הגוף דמי קמיפלגי אלא ה"ג דכ"ע לית להו תקנה ובפלוגתא דהני תנאי כו' והא דקתני לאשה אבל לא לאיש כר' יהודה והיא דקתני לא לאיש ולא לאשה כר' אלעזר דאמר שניהם אינן בדין יום או יומים [ד] ואפילו שניהם יחד אין יכולין לשחרר [ה] ומשום הכי לית להו תקנת אושא דלר' אלעזר אין מכירתו כלום הלכך לא שייך לר' אלעזר תקנת אושא דתקנו שהבעל מוציא מיד הלקוחות ולדידיה אין כאן מכירה כלל ויש לתרץ בדוחק גירסת הספרים דהתם סברא הוא שלא יועיל קנין פירות להיות כקנין הגוף אלא לענין שלא יצא בשן ועין לאשה אבל לענין שיצא לאיש לא דלא אלים להפקיע קנין פירותיו את קנין גוף דאשה שיצאו לו לחרות [ו] אי נמי דלא דמי קנין פירות דבעל שלא

היה

מסורת הש"ס

(א) [ב"ק ל.], (ב) ב"ק פח: ב"מ לה. נו: לקמן קלט: כתובות נ. עח:, (ג) ב"ק ל., ד) [שבת קלה. וש"נ],

תורה אור השלם

1 אַךְ אִם יוֹם אוֹ יוֹמַיִם יַעֲמֹד לֹא יֻקָּם כִּי כַסְפּוֹ הוּא: שמות כא כא

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אילימא כו' אבל קשה להרשב"א. קשה לי דהיכן פסיקא להו דהמקשן היה מוקי לה בשאר נכסים. דלמא ידע דמלישנא בטל מוכח דלא איירי בשאר נכסים אלא דהיה מוקי (בג' שדות ובנכסי מלוג וזו) רק בג' שדות ומדמי מסברא נ"מ לג' שדות לענין נ"ר והתרצן חידש לו דמדברי רבה בר ר"ה דע"כ בא למעט דבנ"מ לא אמרי' נ"ר וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דהויא לה איבה: (ב) רשב"ם ד"ה ה"ג והא אמר אמימר וכו' עבדה ליה ואמאי: (ג) ד"ה ואיבעית אימא אמימר אפילו כשמכרו:

מוסף רש"י

איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג. אפילו מכרו שניהם כאחד, **לא עשו ולא כלום.** שאינו לא לזה ולא לזה ואם מת אחד מהם זה הנשאר מוציא מידי הלקוחות, ולא דמו לשותפין דעלמא, דהתם יש לזה חלק בכולו ליטול חצי וכן לזה, אבל הכא כולן קוויין לה לגוף וכולן קוויין לו לפירות וליכא מיוחד לא לזה ולא לזה (ב"ק צ.). **באושא התקינו.** כשהיתה סנהדרין באושא שגלתה וישבה שם סנהדרי גדולה, כדאמרינן בר"ה (לא.) גבי עשר מסעות (ב"מ לח.). **האשה שמכרה בנכסי מלוג.** תקון (כתובות נ.) להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע יהיה ללוקח לכשתמות (ב"מ לה.) שאם ימות בעלה יזכה בהן ואם תמות היא ויירשה בעל יפסידו, ונכסי מלוג הן נכסים שנפלו מבית אביה או שהכניסה קרקעות שלא נישומו בכתובתה ולא קיבל בעל עליו אחריות ואוכל פירותיהן בחייה כתקנת חכמים תחת פרקונה, ולהכי מיקרי מלוג, שמולגן ומחסרן בעל, שאוכל הפירות כמליגת הראש (רשב"ם לקמן קלט:). **ומתה.** ובעל יורש אותה דבר תורה (ב"מ צו.). **הבעל מוציא מיד הלקוחות.** גוף הקרקע, והכי מוקי לה בפרק האשה בכתובות (עח:) תקנת אושא בגופה של קרקע לאחר מיתה (ב"מ לה.) **דשויוהו** רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון (כתובות נ.) **דאע"ג** דבעלמא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, בעל בנכסי אשתו אלמוה רבנן לשעבודיה משום איבה והוי כלוקח ראשון (ב"ק פח:). **המוכר את עבדו.** עבד כנעני, לאחר, **ופסק עמו.** המוכר עם הלוקח, שלמנת שישמשנו עוד שלשים יום (ב"ק צ.). **הראשון ישנו בדין יום או יומים.** אם הכהו בתוך שלשים יום הללו ולא מת תחת ידו אלא עמד יום או יומים חי אינו נהרג, דכתיב (שמות כא) אך אם יום או יומים וגו', אבל שני אם הכהו בתוך שלשים יום הללו שהיה בבית ראשון, אינו בדין יום או יומים, ונהרג עליו אפילו מת מחולי זה לסוף שלש שנים, דקנין פירות שהוא קנין לראשון כקנין הגוף דמי ולאו דשני הוא (שם).

עין משפט נר מצוה

קצד א ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' טו טז ופוסק מכרן קיים סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' יג וסעי' טז:
קצה ג מיי' שם הל' ז טוש"ע שם ס"ט:
קצו ד שם סעי' טז:
קצז ה מיי' שם הל' יז ופי"ד מהל' טוען הלכה א סמג שם וסי' לה טוש"ע שם וטוש"ע ח"מ סי' קנא סעיף א:

מוסף תוספות

א. אבל כל זמן שהיא תחתיו אינה יכולה לבטל המכר והמתנה בשביל שעבוד כתובתה. תוס' הרא"ש כתובות פא. ב. וכן כתב רש"י ז"ל בפירושיו בפרק מי שהיה נשוי (יבמות צה.). ר"ן. ועיי"ש בטעם הדבר. ג. אבל מ"מ מתני' באותן שלש שדות בלבד הוא שמקחו בטל מיד כפשטא דמתני', והנך לכשתבא לגבות כתובתה מהם, דלאו בעל דברים דלקוחות היא עכשיו, [אבל] הוא עצמו מוציאה מיד הלקוחות כמי שמוכר דבר שאינו שלו. רמב"ן. ד. דלר"מ נמי יוצא בשן ועין לאיש. תוס' ב"ק ל. ה. דדריש [גבי דין יום או יומים] כספו המיוחד לו וה"נ עבד המיוחד לו, ועבד מלוג אין מיוחד לשניהם שלזה יש פירות ולזה יש גוף ואין זה קרוי בעלים ואפי' שניהם יחד אינם יכולים למוכרו וכמו כן אין יכולין לשחררו. שם. ולפיכך אפי' הוציאה האשה את עינו והאיש הפיל את שינו או אפי' הוציאו את עינו או הפילו את שינו שניהם, אינו יוצא להן. רשב"א ב"ק ל. ו. דאין לו כח לשחרר קנין הגוף של אשה, אבל בדין יום או יומים שהוא תחתיו ויש לו כח לרדותו לעשות מלאכתו סברא הוא שיהא בדין יום או יומים מאחר דקנין פירות כקנין הגוף דמי. תוס' שם.

רבינו גרשום

אילימא למעוטי שאר נכסים דידיה כל שכן. הוא דמקחו בטל דמצית למימר נחת רוח עשיתי לבעלי דאי לא שבקתיה למזבן ליה מנכסיה מידי הויא ליה לבעלי איבה בהכי. דאמר לי להכי את מקנטת אותי שאין את מנחת לי למכור כלום כדי שאגרשך ותטול כתובתך מהן או רצונך שאמות בחייך כדי שתטול כתובה מהן ולהכי לא מחיתי ומכרו בטל: אלא למעוטי נכסי מלוג. שאם מכרן הבעל בפניה ושתקה מקחו קיים דאין יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי משום הואיל דהגוף שלה ולא של בעל איבעי לה למחויי: והאמר אמימר איש או אשה שמכרו נכסי מלוג לא עשו ולא כלום: דאמר כר' אלעזר: ופסק עמו. המוכר ללוקח: ראשון ישנו בדין יום או יומים. שאם הכהו ומת לאחר יום או יומים לא יוקם: שני. אם הכהו בתוך אותן ל' יום אע"פ שמת לאחר יום או יומים יהרג המכה ובעבד כנעני (גר) קמיירי: קסבר. ר' מאיר להכי ראשון ישנו בדין יום או יומים משום דסבירא ליה קנין פירות שיש לו בעבדות ל' יום (דהיינו) כקנין הגוף דמי מה קנין הגוף כשהוא עבדו לגמרי וחבל בו דישנו